

What “Intended Giving Benefit” is: A Socio-Economic Perspective¹

Pimpimon Kaewmanee²

Nuttamon Teerakul³

Aree Wiboonpongse⁴

Abstract

Recently, the term 'intended giving benefit' has been used extensively, particularly in the development field. However, it was found that the use of this term varies and some confusion and misunderstandings exist, especially between happiness (or subjective well-being) and intended giving benefit. For these reasons, this study conducted documentary research aimed at constructing the definition of 'intended giving benefit' and comparing the similarities and differences among intended giving benefit, happiness, positive externality, sufficiency economy, economics of sharing and philanthropy. The results of this study defined 'intended giving benefit' as the benefits which others gain from helping and sharing, including public voluntary work which increases the social benefit. Those who help and share behave intentionally with an altruistic concern for the well-being of others. In addition, the individual happiness of the giver increases as well.

Keywords: Intended giving benefit, Happiness, Economics of giving, Philanthropy, Social externality, Well-being, Sufficiency economy

¹ This academic article and study are part of 'The Values of Production for Intended Giving Benefits: Case Study of Rice Production' which was supported by the Thailand Research Fund (Contract no. RDG5440024).

² Lecturer, Faculty of Economics, Maejo University, E-mail: pimkaewmanee@gmail.com
Tel.: 081-473-4818

³ Lecturer, Faculty of Economics, Chiang Mai University

⁴ Emerita Professor, Faculty of Economics, Prince of Songkla University and Faculty of Agriculture, Chiang Mai University

ประโยชน์สุขคืออะไร: มุมมองทางเศรษฐกิจและสังคม¹

พิมพิมล แก้วมณี²

นัทธมน อีระกุล³

อารี วิบูลย์พงศ์⁴

บทคัดย่อ

ในปัจจุบัน คำว่า “ประโยชน์สุข” ได้ถูกนำมาใช้กันในวงกว้างและแพร่หลายมากขึ้น โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาประเทศและสังคม อย่างไรก็ตาม การใช้คำยังคงมีความสับสนและมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนอยู่บ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างความสุขและประโยชน์สุข ด้วยเหตุดังกล่าว บทความนี้จึงมุ่งนำเสนอการศึกษาวิจัยเชิงเอกสารเพื่อค้นหานิยามของคำว่าประโยชน์สุข เปรียบเทียบความเหมือนและความต่างระหว่างประโยชน์สุขกับความสุขและผลประโยชน์ภายนอกของสังคม ตลอดจนพิจารณาความเชื่อมโยงระหว่างประโยชน์สุขกับเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐศาสตร์การให้ และการให้เพื่อสังคม ผลจากการศึกษานี้ให้ข้อสรุปว่า ประโยชน์สุขคือประโยชน์ที่ผู้อื่นได้รับจากการช่วยเหลือและแบ่งปัน และการทำงานเพื่อส่วนรวมให้เกิดประโยชน์แก่สังคม โดยที่การให้และสร้างประโยชน์เป็นไปอย่างตั้งใจ เล็งเห็นประโยชน์ของผู้รับและสังคมเป็นเป้าหมาย ซึ่งผู้ให้จะมีความสุขเป็นประโยชน์ส่วนตนด้วยเช่นกัน

คำสำคัญ: ประโยชน์สุข ความสุข เศรษฐศาสตร์การให้ การให้เพื่อสังคม ผลกระทบภายนอกของสังคม ความอยู่ดี เศรษฐกิจพอเพียง

¹ บทความวิชาการ และงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการคุณค่าการผลิตเพื่อประโยชน์สุขของสังคม: กรณีศึกษาข้าว สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (รหัสโครงการ RDG5440024)

² อาจารย์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ E-mail: pimkaewmanee@gmail.com โทร. 081-473-4818

³ อาจารย์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

⁴ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บทนำ

คำว่า “ประโยชน์สุข” นั้น เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในหมู่คนไทย นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระปฐมบรมราชโองการว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” ในวันที่ 5 พฤษภาคม 2493 เป็นต้นมา และปัจจุบันได้ถูกนำมาใช้ในวงกว้างมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาประเทศและสังคม ดังเช่นปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 โดยระบุเป็นเป้าหมายของการพัฒนาว่า “...มุ่งพัฒนา (ประเทศ) เพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง...” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ประโยชน์สุข นั้น เพิ่งมีปรากฏและนิยมใช้มากขึ้นในระยะช่วง 6-7 ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะในงานวิชาการทางด้านเศรษฐกิจพอเพียง (อภิชัย พันธเสน, 2551; เสาวลักษณ์ กิตติประภัสร์ และคณะ, 2553; ขนิษฐา กาญจนรังสีนนท์ และคณะ, 2554) อย่างไรก็ตาม นิยามและความหมายของประโยชน์สุขยังไม่มี ความชัดเจน นอกจากนี้แล้ว ยังพบว่ามี การใช้คำแทนกันระหว่างประโยชน์สุขและความสุขในบางกรณี

ในบทความนี้ คณะผู้วิจัยตั้งใจนำเสนอ นิยามของคำว่าประโยชน์สุข เปรียบเทียบความเหมือนและความต่างระหว่างประโยชน์สุขกับความสุข และผลประโยชน์ภายนอกของสังคม ตลอดจนพิจารณา ความแตกต่างของแนวคิด ตะวันออกและตะวันตกที่เกี่ยวกับประโยชน์สุข ความเชื่อมโยงระหว่างประโยชน์สุขกับเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐศาสตร์การให้ และการให้เพื่อสังคม ทั้งนี้ในส่วนท้ายสุดของบทความ จะนำเสนอข้อสรุป ความหมายของคำว่าประโยชน์สุข บนฐานความเชื่อมโยงระหว่างประโยชน์สุขกับแนวคิดด้าน เศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐศาสตร์การให้ และการให้เพื่อสังคม

1. นิยามประโยชน์สุข: ทบทวนวรรณกรรม

คำว่า “ประโยชน์สุข” นี้ มาจากคำบาลี สันสกฤตว่า “พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย” ซึ่งเป็น

พุทธพจน์ที่ให้แก่พระภิกษุสงฆ์กลุ่มแรก (60 รูป) ในการส่งไปประกาศพระศาสนาว่า “จรถ ภิกขเว จาริกัม พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย...ธมมัม ภิกขเว เทเสถ”¹ แปลว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงเที่ยวจาริกไป จงแสดงซึ่งธรรม เพื่อประโยชน์อนุเคราะห์ เพื่อความสุขแก่ชนหมู่มาก” นอกจากนี้แล้วยังพบในคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอีกหลายแห่ง เช่น ใน พระสูตรตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก เล่ม 1 ภาค 1 (หน้า 305) และพระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย อิติวุตตก เล่ม 1 ภาค 4 (หน้า 519) ซึ่งอธิบายความหมายเดียวกันคือ พหุชนหิตาย นั้น แปลว่าเพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่ชนจำนวนมาก และ พหุชนสุขาย แปลว่าเพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก

จากการค้นคว้าเอกสาร ฐานข้อมูลงานวิจัย/วิทยานิพนธ์ไทยโดยไม่กำหนดขอบเขตช่วงเวลา โดยใช้ “ประโยชน์สุข” เป็นคำสืบค้นหลัก พบว่าในระยะก่อนหน้าปี 2550 มีเพียงงานวิทยานิพนธ์ด้านปรัชญาของเอกศักดิ์ ยุกตะนันท์ (2528) เพียงเรื่องเดียว ซึ่งทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประโยชน์สุขของปัจเจกบุคคล และประโยชน์สุขของสังคม จากนั้นจึงพบการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สุขอีกครั้ง ในระยะตั้งแต่ปี 2551 เป็นต้นมา จำนวนสามเรื่อง ซึ่งเป็นการศึกษาประโยชน์สุข ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้งสิ้น ได้แก่ การศึกษาของของอภิชัย พันธเสน (2551) เสาวลักษณ์ กิตติประภัสร์ และคณะ (2553) และ ขนิษฐา กาญจนรังสีนนท์ และคณะ (2554) ซึ่งรายละเอียดเนื้อหาของนิยามและความหมายของคำว่าประโยชน์สุขจากการศึกษาก่อนหน้านี้ มีประเด็นสำคัญเป็นดังนี้

¹ ...จรถ ภิกขเว จาริกัม พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย โลกานุกมปาย อตถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสสานัม เทเสถ ภิกขเว ธมมัม อาทิกถยานัม มชเชกถยานัม ปริโยสานกถยานัม สาตถัม สพพญชนัม เกวลปริปุณณัม ปรีสุทธีพรมหจริยัม ปกาเสถ... แปลเป็นไทยว่า ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงเที่ยวจาริกไป เพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงแสดงธรรมอันดีงามในเบื้องต้น (ศีล) งามในท่ามกลาง (สมาธิ) งามในที่สุด (ปัญญา) จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถ และพยัญชนะอันบริสุทธิ์โดยสิ้นเชิงเถิด

เอกศักดิ์ ยุคตะนันท์ (2528) ได้ศึกษาเชิงปรัชญาโดยทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประโยชน์สุขของปัจเจกบุคคล (individual interest) และประโยชน์สุขของสังคม (social interest) จากทฤษฎีของจอห์น สจ๊วต มิลล์ ซึ่งจากการวิเคราะห์ได้สรุปว่า ประโยชน์สุขของสังคมต้องเป็นสิ่งที่สามารถรวบรวมเอาประโยชน์สุขของปัจเจกบุคคลทุกคนไว้ได้ และภายใต้พันธะของข้อยึดถือที่ว่า ความสุขของแต่ละคนเป็นสิ่งที่สำคัญเท่ากัน

อภิชัย พันธเสน (2551) ได้กล่าวถึงประโยชน์สุขไว้ในการวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียงเชิงระบบว่า ประโยชน์สุขคือ ความสุขที่เกิดจากการทำประโยชน์ ซึ่งต่างจากความสุขจากการได้รับสิ่งของหรือวัตถุ เป็นความสุขที่จะช่วยสร้างความร่มเย็นให้เกิดขึ้นในสังคมได้ ในภายหลังงานของ ขนิษฐากาญจนรังสีนนท์ และคณะ (2554) ได้นิยามไว้ในทำนองเดียวกันว่า ประโยชน์สุข คือการให้ การทำประโยชน์ให้กับคนอื่น การช่วยให้ผู้อื่นมีอยู่มีกิน ผ่อนคลายทุกข์ ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส รวมถึงการทำประโยชน์ให้กับสังคมและการทำงานเพื่อส่วนรวมให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนส่วนรวม ซึ่งเมื่อให้แล้วทำให้คนอื่นเกิดประโยชน์และมีความสุข ตนเองก็จะมีความสุขด้วยเช่นกัน เป็นความสุขที่ไม่ได้มองที่ผลประโยชน์อันเกิดกับตัวเอง แต่มองผลประโยชน์อันตกแก่คนอื่นและสังคมโดยทั่วไป ถ้าคนในสังคมต่างมีความสุขจากการให้ และ/หรือการทำประโยชน์ ก็จะเกิดสังคมแห่งความสุขที่ผู้คนอยากช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เอื้ออาทรแบ่งปัน ร่วมมือกัน ไม่ทะเลาะเบาะแว้งเกิดความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และอยากที่จะเผื่อแผ่ประโยชน์สุขที่ได้รับให้กับผู้อื่นต่อไป

ในขณะที่งานของ เสาวลักษณ์ กิตติประภัสร์ และคณะ (2553) แม้มิได้นิยามว่าประโยชน์สุขคืออะไร แต่ให้ความเห็นว่า ประโยชน์สุขเป็นผลจากความสุขในระดับสูงขึ้นไปจากการได้รับการตอบสนองโดยทั่วไปหรือการทำเพื่อตนเอง

การแปลความหมายของประโยชน์สุขอาจมีความเชื่อมโยงกับหลักดั้งเดิมของอรรถประโยชน์ในทางตะวันตก และเชื่อมโยงกับหลักอรรถ 3¹ ของพุทธศาสนาที่เน้นประโยชน์ที่มุ่งหมาย ซึ่งทั้งปรัชญาตะวันตกและตะวันออกมีรากฐานความคิดเรื่องความสุขถึงในระดับปัญญาที่สอดคล้องกับประโยชน์สุขของสังคมที่มีผลกระทบในวงกว้าง

เมื่อพิจารณาร่วมกับความหมายของประโยชน์สุขในเชิงพุทธศาสนา จากหลักอรรถ 3 จะเห็นว่าประโยชน์สุขในความหมายของอภิชัย พันธเสน (2551) และขนิษฐากาญจนรังสีนนท์ และคณะ (2554) คือประโยชน์สุขระดับกลางและระดับสูง เช่นเดียวกับความหมายข้างต้น ส่วนประโยชน์สุขเบื้องต้น² หรือขั้นที่ 1 มีความหมายถึงความสุขไม่ใช่ประโยชน์สุข

¹ ตามหลักอรรถ หรือ อรรถ 3 ได้แก่ ประโยชน์สุขเบื้องต้น ประโยชน์สุขท่ามกลาง และประโยชน์สุขสูงสุด (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2542; พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2533; อภิชัย มงคล และคณะ, 2544)

² 1) **ประโยชน์สุขเบื้องต้น** หรือ จุดหมายเบื้องต้น (ทิฐฐัมมิกัตถะ) เป็นประโยชน์ทันตาเห็น ประโยชน์ที่มีความมั่นคงเพียงพอทางเศรษฐกิจรวมอยู่ด้วย ทั้งนี้ประโยชน์ที่ตามองเห็น ได้แก่ (1) การมีสุขภาพดี (2) การมีทรัพย์สินเงินทอง มีอาชีพมั่นคง หรือพึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ (3) การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนมนุษย์ หรือมีสถานะในสังคม และ (4) การมีครอบครัวดี มีความสุข

2) **ประโยชน์สุขท่ามกลาง** หรือ จุดหมายท่ามกลาง (สัมปราคัตถะ) เป็นประโยชน์ทางจิตใจ ในทางคุณธรรมและคุณภาพชีวิต นั่นคือ เป็นประโยชน์ด้านนามธรรม เช่น การมีชีวิตที่มีคุณค่าเป็นประโยชน์ การที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยคุณธรรม การได้ทำประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์และสังคม ซึ่งทำให้มีความสุขเพิ่มขึ้น ทำให้อยากนำประโยชน์สุขเบื้องต้นมาช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์มากขึ้น เมื่อผู้ทำประโยชน์มีความสุขมากขึ้น ก็ยิ่งช่วยสังคมมากขึ้น ยิ่งคนในสังคมมีความสุขเพิ่มขึ้น ผู้ทำประโยชน์ก็จะยิ่งมีความสุขเพิ่มขึ้นไปอีก

3) **ประโยชน์สุขสูงสุด** หรือ จุดหมายสูงสุด (ปรมัตถ์) เป็นความอิสระของมวลมนุษย์ที่มีภายในชีวิตจิตใจของแต่ละคน นั่นคือ การทำจิตใจให้มีอิสรภาพ โดยมีปัญญามานาจิต หรือให้จิตเข้าสู่กระแสของปัญญา รู้เท่าทันความจริง ปฏิบัติต่อผู้อื่นได้ถูกต้อง มองผู้อื่นด้วยความเข้าใจพิจารณาสิ่งต่างๆ ตามคุณค่าจริงของสิ่งนั้น

2. ประโยชน์สุขกับความสุข

นักเศรษฐศาสตร์ความสุขมองว่า “ความสุข” (happiness) “ความพึงพอใจในชีวิต” (life satisfaction) และ “ความอยู่ดีเชิงอัตวิสัย” (subjective well-being) มีความหมายเหมือนกันและใช้แทนกันได้ และใช้คำทั้งสามนี้เหมือนกับแนวคิดอรรถประโยชน์ (utility) ในทางเศรษฐศาสตร์กล่าวคือ ปัจเจกบุคคลตัดสินใจเลือกทำกิจกรรมต่างๆ อย่างมีเหตุผลเพื่อให้เกิดความพึงพอใจสูงสุดแห่งตน ซึ่งความพึงพอใจนี้เป็นความต้องการที่ไม่มีข้อจำกัด (Veenhoven 1991, 1997; Easterline 2001, 2005 อ้างใน รศรินทร์ เกรย์ วรชัย ทองไทย และ เรวดี สุวรรณพเก้า, 2553)

ทั้งนี้หนึ่งในนิยามที่ได้รับการอ้างอิงเป็นที่แพร่หลายมากที่สุด คือนิยามของ Diener (2000, 2006)

“This subjective definition of quality of life is democratic in that it grants to each individual the right to decide whether his or her life is worthwhile”.

“Subjective well-being is an umbrella term for the different valuations people make regarding their lives, the events happening to them, their bodies and minds, and the circumstances in which they live”.

จากนิยามข้างต้น ซึ่งแปลความได้ว่า ความสุขเป็นอยู่ที่ดีเชิงอัตวิสัยหมายความว่า ความรู้สึกร่างกายของคน ณ ขณะนั้นๆ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสภาพแวดล้อม ทั้งนี้ OECD (2013) เห็นว่า subjective well-being มีความหมายที่กว้างกว่า happiness มาก อย่างไรก็ดี การใช้คำว่า ความสุขแทนความเป็นอยู่ที่ดีเชิงอัตวิสัย ในการสื่อสารทั่วไปเป็นที่ยอมรับได้ และทำให้คนอื่นเข้าใจได้ง่ายกว่า

(Helliwell & Barrington-Leigh, 2010; Diener, 2000) ตามคู่มือการวัดความสุขของ OECD ได้สังเคราะห์กรอบแนวคิดของความเป็นอยู่ที่ดีจากนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน โดยเห็นว่าความเป็นอยู่ที่ดีหมายความว่าความรวมถึง life evaluation, affect และ eudaimonia (psychological “flourishing”)

ทั้งนี้ วลัยพร รัตนเศรษฐ (2553) ได้สรุปความหมายของความสุขตามเนื้อหาสาระของนักคิดสำนักต่างๆ เทียบกับแนวคิดความสุขที่ใช้วัดและตีความในปัจจุบัน โดยแบ่งเป็น 3 มุมมองด้วยกันคือ

(1) **ความสุขที่เป็นเรื่องของความพึงพอใจและความยินดี (แนวคิดจากสำนัก Hedonism)** เน้นที่ความยินดี ความพอใจ ซึ่งนับเป็นความสุขในระยะสั้น และเป็นที่มาของแนวคิดอรรถประโยชน์ โดยเห็นว่า การใช้รายงานตนเอง (self-report) นับว่าใช้ความหมายของความสุขในนัยยะนี้ ซึ่งกลุ่มนักวิชาการที่ใช้แนวคิดนี้เป็นพื้นฐานในการวัดความสุข ได้แก่ Happy Planet Index และ World Database

(2) **ความสุขที่เป็นผลผลิตของการไตร่ตรองมีเหตุผล (แนวคิดของ Plato)** ความสุขตามความหมายนี้ต้องอาศัยการไตร่ตรอง ใช้เหตุผล และมีการรับข้อมูล ใช้ระยะเวลาพอสมควร โดยมีเทคนิควิธีการวัดความสุขในการมีเหตุผลเช่นนี้ทั้งเทคนิคแบบเชิงปริมาณและเทคนิคเชิงคุณภาพ ความหมายความสุขดังกล่าวนี้ กรมสุขภาพจิตได้นำมาปรับใช้โดยศึกษาในประเด็นการจัดการความสุข หรือ happiness management นอกจากนี้การศึกษาความสุขมวลรวม ในปัจจุบันที่สหรัฐอเมริกา กำลังศึกษาเรื่องความสุขจากความหมายในแบบที่สองเช่นกัน

(3) **ความสุขที่เป็นความดีสูงสุด (แนวคิดของ Aristotle)** เป็นความสุขที่มีรากฐานของความถูกต้อง ความสมดุลของชีวิตที่มีปรัชญาและศาสนาผสมผสานอยู่ด้วย จากแนวคิดดังกล่าวถูกนำมาใช้ในการวัดความสุขของกรมสุขภาพจิต สำนักสังคมและมานุษยวิทยา สำนักการพัฒนาที่ยั่งยืน ความสุขมวลรวม และเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งได้นำแนวคิดนี้มาปรับใช้ในการสร้างความสุขแก่คนทั่วไป การสร้างความสุขด้วยตนเอง การสร้างความสมดุลของการพัฒนาทั้งกายและใจ หรือธรรมชาติพร้อมๆ กับการเติบโตทางเศรษฐกิจ สังคม

จากนิยามของความสุขดังได้กล่าวมานี้ เป็นแนวคิดของนักคิดนักปรัชญาตะวันตกทั้งสิ้น โดยเห็นได้ชัดเจนนว่า *ความสุขนั้นเป็นเรื่องของส่วนตน* ในขณะที่ *ประโยชน์สุข* ซึ่งเป็นแนวคิดจากฝั่งตะวันออกที่มีรากจากพระพุทธศาสนานั้น *จะเป็นการมองถึงประโยชน์ที่เกิดต่อบุคคลอื่นและ/หรือส่วนรวมเป็นที่ตั้ง* ซึ่ง อภิชัย พันธเสน (2555) ได้ขยายความไว้ในเรื่องการบริหารองค์กร โดยอธิบายว่าประโยชน์สุขนั้นเป็นลำดับขั้นที่เหนือกว่าความสุข โดยได้อธิบายถึงการบริหารองค์กร ซึ่งหากองค์กรมีการทำธุรกิจอย่างยั่งยืนและเป็นองค์กรแห่งความสุขแล้ว ถึงจะพัฒนาเป็นองค์กรแห่งประโยชน์สุขได้เป็นลำดับถัดไป โดยลักษณะขององค์กรแห่งประโยชน์สุขนั้น สมาชิกขององค์กรจะตระหนักว่าความสุขที่ตนเองได้รับ ส่วนหนึ่งจะมาจากการทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส ผู้ที่อยู่ในภาวะความทุกข์ยากลำบาก และผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ ดังนั้น องค์กรแห่งประโยชน์สุข จึงเป็นองค์กรที่เผื่อแผ่หรือทำประโยชน์ให้แก่กลุ่มอื่นๆ ที่มีความจำเป็นมากกว่าภายนอกองค์กรของตน

3. ประโยชน์สุขกับผลประโยชน์ของสังคม (social benefits) และผลกระทบภายนอกเชิงบวก (external benefits)

ผลกระทบภายนอก หมายถึง ผลของการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของหน่วยเศรษฐกิจหนึ่งที่ตกกระทบไปยังหน่วยเศรษฐกิจอื่นๆ ที่มีได้เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจนั้นโดยตรง ผลกระทบภายนอกที่เกิดขึ้นอาจจะเป็นต้นทุนหรือผลประโยชน์ทั้งที่อยู่ในรูปของตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน ผลกระทบภายนอกที่เป็นความเสียหายหรือต้นทุนเรียกว่า ผลกระทบภายนอกเชิงลบ (negative externality) ตัวอย่างเช่น โรงงานผลิตน้ำตาลปล่อยกากของเสียลงในแม่น้ำลำคลอง ยังผลให้น้ำเน่าเสียชาวบ้านที่อาศัยอยู่ริมฝั่งได้รับความเสียหายเนื่องจากความสกปรกของน้ำ พวกเขาต้องหันไปใช้น้ำจากแหล่งอื่นซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายหรือลงทุนลงแรงเพิ่มขึ้น ในขณะเดียวกันก็อาจจะต้องทนทุกข์กับการสูดกลิ่นเหม็นของน้ำเน่า ไม่เช่นนั้นก็ต้องติดตั้งเครื่องกรองอากาศ หรืออพยพย้ายหนีไปอยู่ที่อื่น ส่วนคนที่เคยเลี้ยงชีพด้วยการจับปลาหรือเลี้ยงสัตว์น้ำในแหล่งน้ำแห่งนั้น อาจจะถูกปลาและเลี้ยงปลาได้น้อยลง

ผลกระทบภายนอกที่อยู่ในรูปของผลประโยชน์เรียกว่าผลกระทบภายนอกเชิงบวก (positive externality) ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ทั้งจากการผลิตและการบริโภคเช่นกัน ตัวอย่างที่เกิดจากการผลิตได้แก่กรณีของฟาร์มเลี้ยงผึ้งที่ตั้งอยู่ใกล้สวนผลไม้ได้รับประโยชน์จากเจ้าของสวนผลไม้ เพราะผึ้งได้ดูดน้ำหวานจากเกสรของดอกไม้ ในขณะเดียวกันเจ้าของสวนผลไม้ก็ได้ประโยชน์จากการเลี้ยงผึ้ง เพราะผึ้งจะช่วยผสมเกสรทำให้ได้ผลไม้มากขึ้น (ภราดร ปริดาศักดิ์, 2552)

ตามทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์แล้ว ผลประโยชน์ทางสังคมได้ถูกกล่าวถึงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของนโยบายสาธารณะและสวัสดิการสังคม โดยผลประโยชน์ทางสังคม (หรือ social benefits) ถูกนิยามว่าเป็นผลได้หรือผลประโยชน์ใน

รูปต่างๆ จากการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการใดๆ ที่ตกแก่บุคคลหรือหน่วยเศรษฐกิจต่างๆ ในสังคม (ทั้งทางตรงและทางอ้อม) ซึ่งประกอบไปด้วยผลประโยชน์ส่วนตน (private benefits) และผลประโยชน์ภายนอก (external benefits) เมื่อเทียบกับประโยชน์สุขแล้วจะเห็นว่า แม้ประโยชน์สุขจะมีความหมายใกล้เคียงกับผลประโยชน์ภายนอก (positive externality) แตต่างกันตรงที่ความตั้งใจของผู้สร้างกิจกรรม นั่นคือผู้สร้างประโยชน์สุขนั้นที่วัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่ตั้งใจจะก่อให้เกิดผลดีต่อบุคคลอื่นและสังคม ในขณะที่ผลประโยชน์ภายนอกไม่ได้เกิดจากเจตนาของเจ้าของกิจกรรมนั้นๆ

4. ประโยชน์สุขกับเศรษฐกิจพอเพียง

นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระปฐมบรมราชโองการ ในปี 2493 เป็นต้นมา และมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาตามลำดับ จนได้มีการน้อมนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (แผนฯ) ฉบับที่ 9 เป็นต้นมา และมีระบุอย่างชัดเจนในแผนฯ 11 (พ.ศ.2555 – 2559) ว่าประโยชน์สุขนั้นเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนา (ตามสาระสำคัญของแผนฯ 11 หน้า 2 บรรทัดแรก) และระบุว่า ภาครัฐดำเนินนโยบายสาธารณะเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน (หน้า 9) ด้วยเหตุนี้จึงทำให้งานด้านประโยชน์สุขมักปรากฏควบคู่กับการศึกษาด้านเศรษฐกิจพอเพียงเสมอ

อีกนัยหนึ่งนั้น คือความเชื่อที่ว่าผลลัพธ์ของการดำเนินการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจะนำไปสู่ประโยชน์สุขแก่สังคมในที่สุด ดังจะเห็นได้จากแนวคิดของ อภิชาติ พันธ์เสน (2551) ที่นำเสนอว่าประโยชน์สุขที่เกิดจากการดำเนินชีวิตตามหลัก

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง¹ จะนำไปสู่ความสมดุลในมิติต่างๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ผลที่ได้จะนำไปสู่การมีชีวิตที่มีความสุขทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และจะก่อประโยชน์สุขแก่มวลมนุษยชาติในท้ายที่สุด

จากแนวคิดของ อภิชาติ พันธ์เสน (2551) ซึ่งมองว่า ประโยชน์สุขเป็นผลลัพธ์ (outcome) ที่เกิดขึ้นภายใต้การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงสามารถเห็น “ประโยชน์สุข” มีปรากฏแทรกในงานวิจัยของกลุ่มนักวิชาการที่สนใจด้านเศรษฐกิจพอเพียง เช่น (1) ในงานของ สุขสรรค์ กันตะบุตร (2553) ที่พบว่าการกล่าวถึงว่าประโยชน์สุขเป็นการสร้างสุขให้สังคม (2) ในแง่ผู้บริโภค เอกลักษณ์ สุวรรณการ (2553) ได้ศึกษาถึงมาตรฐานความคุ้มค่าเงินตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งแม้ว่าไม่ได้ระบุถึงคำว่าประโยชน์สุขโดยตรง แต่ได้กล่าวถึง “อรรถประโยชน์ส่วนรวม” ว่าหมายถึงความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ผลิต

5. การสร้างประโยชน์สุขให้แก่มวลสังคม

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น จะเห็นได้ว่าความหมายของคำว่าประโยชน์สุขนั้น เป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน คือเป็นความสุขที่เกิดจากการทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นหรือสังคม คำถามต่อมาคือประโยชน์สุขจะสามารถสร้างขึ้นได้อย่างไร ซึ่ง ขนิษฐา กาญจนรังสสินท์ และคณะ (2554) ได้ระบุไว้ว่า สังคมแห่งประโยชน์สุข สร้างได้

¹ การดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงคือ การดำเนินชีวิตโดยมีปัจจัยเบื้องต้นที่เน้นพื้นฐานการใช้ความรู้ที่ถูกต้องด้วยคุณธรรมและจริยธรรม ดำเนินชีวิตตามครรลองของทางสายกลาง และมีวิถีชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอันประกอบด้วยความมีเหตุผล ความพอประมาณ สามารถพึ่งตนเองและปรับตัวตามสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม (อภิชาติ พันธ์เสน, 2551)

ด้วยการสร้างสมาชิกของสังคมแห่งประโยชน์สุขก่อน เริ่มจากการสร้างลักษณะนิสัยมุ่งประโยชน์สุขของระดับปัจเจกบุคคลก่อน แล้วจึงสร้างในระดับองค์กร/ชุมชน แล้วขยายไปสู่ระดับสังคม ตามลำดับ โดยทั้งนี้ อารี วิบูลย์พงศ์ และทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ (2555) ได้ขยายความว่า การสร้างประโยชน์สุขนั้นเป็นทั้งการผลิต การบริโภค การบริการ และการดำเนินการของผู้คนในสังคม และสามารถวางนโยบายและมาตรการในระดับประเทศ ซึ่งทุกระดับที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจะสามารถช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยจากผลพวงของการพัฒนาตามระบบเศรษฐกิจกระแสหลักได้ และนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่สมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (ดังตัวอย่างตาราง 1)

อีกหนึ่งตัวอย่างของการสร้างประโยชน์สุขในระดับสังคมคือแผนฯ 11 ซึ่งระบุแนวทางปฏิบัติขององค์กรภาครัฐ อันจะนำไปสู่การสร้างประโยชน์สุขแก่สังคมไว้ว่า องค์กรภาครัฐต้องมีการเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการใช้จ่ายงบประมาณ มีการตรวจสอบที่รัดกุม การดำเนิน

โครงการและการกำหนดกลยุทธ์ที่มุ่งประโยชน์สู่ประชาชนที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น รวมทั้งการยกระดับธรรมาภิบาลภาครัฐ โดยกำหนดเป็นกฎระเบียบด้านจริยธรรมเพื่อถือปฏิบัติอย่างชัดเจน สะท้อนถึงการปรับตัวของภาครัฐในการดำเนินนโยบายสาธารณะเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน (สศช., 2555)

อย่างไรก็ดี ในทรรศนะของชนิษฐากาญจนรังสสินท์ และคณะ (2554) เห็นว่าการขยายแนวคิด ประโยชน์สุข สู่ระดับสังคมให้ได้ผลกว้างขวางจริงจึงเป็นสิ่งที่ชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรจะร่วมกันทำได้เอง จำเป็นจะต้องอาศัยกลไกระดับสูงขึ้นไป เช่น สื่อประชาสัมพันธ์ของรัฐและหน่วยงานระดับนโยบาย สิ่งที่สามารถทำให้แนวคิดประโยชน์สุขนิยมขยายออกไปได้ในวงกว้างอย่างรวดเร็ว คือ การเผยแพร่สื่อสารเรื่องการทำดี การให้การบำเพ็ญประโยชน์ การมีจิตอาสา สู่สาธารณะอย่างสม่ำเสมอ สร้างกระแสสังคมแห่งประโยชน์สุขนิยม สังคมที่อยู่เย็นเป็นสุขได้ด้วยการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงและมีความสุขจากการให้

ตาราง 1 ตัวอย่างการสร้างประโยชน์สุขในระดับปัจเจกบุคคลถึงสังคม

แหล่งข้อมูลอ้างอิง	การสร้างประโยชน์สุข		
	ระดับปัจเจกบุคคล	ระดับองค์กร/ชุมชน	ระดับสังคม
อภิชัย พันธเสน.(2551)	ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางใน “การดำเนินชีวิต” เน้นปัจเจกแต่ส่งผลต่อระดับองค์กรและสังคม		
เสาวลักษณ์ กิตติประภัสร์ และคณะ.(2553)	การพัฒนาความสุข		
ชนิษฐา กาญจนรังสันทน์ และคณะ.(2554)	ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนย่อย คือ(1) การสร้างลักษณะนิสัยส่วนบุคคล (2) การสร้างความตระหนักคุณค่าของตนเองและการให้ และ (3) การรักษาสุขภาพคุณความดีให้ต่อเนื่องยั่งยืน	การสร้างผู้นำและแกนนำ การเรียนรู้จากต้นแบบ การส่งเสริมการเรียนรู้และโอกาสทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์สาธารณะ และการกำหนดเป็นเกณฑ์ประเมินการปฏิบัติงาน	เปลี่ยนระบบคุณค่าของสังคมให้มองเห็นการสร้างความสุขให้คนอื่น การทำประโยชน์ให้คนอื่นและส่วนรวม และเป็นสังคมสมานฉันท์
อารี วิบูลย์พงศ์ และทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์.(2555)	เป็นทั้งการผลิต การบริโภค การบริการ และการดำเนินการของผู้คนในสังคม และสามารถวางนโยบายและมาตรการในระดับประเทศได้		

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาประกอบกับแนวคิดด้านพฤติกรรมศาสตร์ พบว่ามีงานที่เชื่อมโยงระหว่างเศรษฐกิจพอเพียงและจิตพฤติกรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นการศึกษาถึงเหตุปัจจัยของพฤติกรรมที่แสดงถึงความพอประมาณในการดำรงชีวิตทางสายกลางและการมีพฤติกรรมเชิงคุณธรรมต่างๆ อันเป็นฐานของความเข้าใจและแนวทางการพัฒนา การปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมที่มีความสอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น และนำไปสู่การสร้างสังคมที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป (รายละเอียด ดูใน ดุจเดือน พันธมนาวิน และดวงเดือน พันธมนาวิน, 2550; ธีระศักดิ์ กำบรรณรักษ์ทิพย์สุตา เมธีพลกุล, ทัศนิกา เทพสุริยวงศ์ และบุรชัย อัสวทวี., 2552; ชนะพล ชัยทัพ, 2556)

6. เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการให้ แบ่งปันและทาน (Economics of Giving, or Sharing or Charity and Philanthropy)

เราจะเห็นได้ว่าประโยชน์สุขเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับพฤติกรรมการให้ ดังนั้นเพื่อให้การตีความประโยชน์สุขนั้น ครอบคลุมแนวความคิดของการให้ด้วย ในหัวข้อนี้ จึงได้สรุปประเด็นสำคัญของเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการให้ การแบ่งปันและให้ทานดังรายละเอียดต่อไปนี้

เศรษฐศาสตร์การให้ (Economics of Giving and Economics of Sharing)

Kolm (2006) ได้แบ่งรูปแบบการให้ (การโอน ย้าย ถ่ายเท สินค้าและบริการ) ของคนในสังคมออกเป็น 4 รูปแบบคือ 1) การบีบบังคับเอาไป (coercion) เจ้าของไม่เต็มใจ 2) การแลกเปลี่ยน (exchange) การให้ ที่อยู่บนพื้นฐานของ

ผลประโยชน์ส่วนตน 3) การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (reciprocity) อย่างเอื้ออาทร และ 4) การบริจาค (pure gift-giving) การให้อย่างไม่มีเงื่อนไข เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม (ภาพประกอบ 1) การให้ใน 4 รูปแบบนี้สะท้อนลำดับความเต็มใจ และขั้นที่ 3 และ 4 มีความหมายเข้าใกล้ประโยชน์สุข

จากหัวข้อก่อนหน้านี้ จะเห็นได้ชัดเจนว่า ใน การสร้างประโยชน์สุขแก่สังคม เน้นเรื่องการให้และ แบ่งปันในสังคม ซึ่งแนวคิดเศรษฐศาสตร์การให้ (economics of giving) ได้อธิบายพฤติกรรมของ คนที่ตรงข้ามกับกระแสหลักที่มองว่าคนมีความเห็น แก่ตัวเป็นพื้นฐาน แต่แนวคิดนี้ได้ตั้งข้อสังเกตว่า “การให้” น่าจะเป็นพฤติกรรมทางสังคมขั้นรากฐาน ของมนุษย์ ดังนั้นการให้และการเอื้ออาทรหรือการ ช่วยเหลือเกื้อกูล จึงเป็นบรรทัดฐานของสังคมที่ดี กล่าวคือ การที่สังคมดีนั้น นอกจากต้องมาจากการ กระทำที่ดี (good act) แล้ว สมาชิกในสังคมยังต้อง มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันอีกด้วย (good social relations) อย่างไรก็ตาม การกระทำที่ดี หรือ ประพฤติดีในทางสังคมก็คือ การรู้คุณค่ากับการ เสียสละ และความกตัญญูรู้คุณ ซึ่งตรงกันข้าม กับความเห็นแก่ตัว (Kolm, 2000 อ้างในกนกศักดิ์

แก้วเทพ, 2552; เสาวลักษณ์ กิตติประภัสร์ และคณะ, 2553)

กนกศักดิ์ แก้วเทพ (2552) กล่าวถึง “การให้” ที่รวมถึงการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (reciprocity) อัน เป็นหนึ่งในรูปแบบการได้มาซึ่งสินค้าและบริการ โดยการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กันภายใต้พื้นฐาน ของความเอื้ออาทรต่อกัน ซึ่งมากกว่าการเน้นการ รักษาผลประโยชน์ของตน และการให้ที่เป็นการ โยกย้ายถ่ายเทสินค้าและบริการโดยปราศจาก เงื่อนไข ซึ่งสาเหตุการให้นั้นจะหลากหลายและ แตกต่างกันไป เช่น รสนิยม แรงจูงใจ ภารกิจ หน้าที่ อารมณ์ความรู้สึก เป็นต้น โดยสรุปแล้ว สิ่งสำคัญของการให้ในลักษณะดังกล่าว คือ ผู้ให้จะมี ความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่น หรือก็คือ ผู้ให้ไม่ได้ ถือเอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง (non self-centeredness) ซึ่งในความเป็นจริงนั้น หลากๆ สถานการณ์ที่มนุษย์ ในสังคมมีพฤติกรรมที่ตรงข้ามกับการเห็นแก่ ผลประโยชน์ของตนเอง ดังเช่นที่เศรษฐศาสตร์ กระแสหลักได้กล่าวไว้ อาทิ การบริจาคเพื่อการกุศล การทำงานอาสาสมัคร หรือการบริจาคโลหิต เป็นต้น

รูปแบบการให้ ลักษณะ	การบีบบังคับเอาไป (Coercion)	การแลกเปลี่ยน (Exchange)	การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (Reciprocity)	การให้ที่แท้จริง (Pure gift-giving)
ความเต็มใจ	ถูกบังคับ (Forced)	เต็มใจ/สมัครใจ (Globally voluntary)		
ความจำเพาะของ การให้	ให้แบบชี้เฉพาะเป็นรายบุคคล Individually coerced transfers		ให้โดยอิสระไม่เฉพาะเจาะจง Independently voluntary transfers	
ทิศทางการให้	ทางเดียว (Independent one-way transfers)	สองทาง (Interrelated two-way transfers)		ทางเดียว (Independent one-way transfers)
มูลเหตุจูงใจ	แรงจูงใจของตนเอง (Self-centred motivation)		มุ่งให้แก่ผู้อื่น (Other oriented)	

หมายเหตุ: ปรับปรุงจาก Kolm (2006)

ภาพประกอบ 1 คุณสมบัติของรูปแบบการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ (economic transfers)

7. การให้กับความสุขและประโยชน์สุข

จากงานศึกษาวิจัยของนักวิชาการชาวตะวันตกเกี่ยวกับการให้ (giving) มีข้อค้นพบที่น่าสนใจ อาทิ Dunn et al. (2008) ศึกษาผลของการใช้จ่ายเงินเพื่อผู้อื่นต่อความสุข ซึ่งพบว่าเมื่อบุคคลได้ใช้จ่ายเงินของตนเพื่อผู้อื่น บุคคลนั้นจะมีความสุขในระดับที่สูงกว่าการใช้จ่ายเงินเพื่อตนเอง Aknin et al. (2012) ศึกษาผลของการให้ต่อความสุขในเด็กอายุต่ำกว่า 2 ขวบ พบว่าเด็ก ๆ รู้สึกมีความสุขในการเป็นผู้ให้มากกว่าเป็นผู้รับ ยิ่งไปกว่านั้นเด็ก ๆ มีความสุขเมื่อได้ให้สิ่งของที่มียาค่าแพงมากกว่าการให้สิ่งของชนิดเดียวกันแต่ได้มาแบบได้เปล่า นอกจากนี้ เด็ก ๆ จะมีความสุขเมื่อได้ให้สิ่งของที่เป็นของตนเองมากกว่าการให้สิ่งของชนิดเดียวกันแต่ไม่ใช่ของตน (เพิ่งได้มา ณ ขณะนั้นๆ แบบได้เปล่า)

Buchanan & Bardi (2010) ได้ศึกษาผลของการกระทำดีและการทำสิ่งใหม่ๆ ในชีวิต ต่อความพึงพอใจในชีวิต โดยมีตัวอย่างบุคคลเข้าร่วมในงานศึกษานี้ 86 ราย แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ทำความดี (kind acts) กลุ่มที่ทำสิ่งใหม่ๆ (new acts) และกลุ่มที่ไม่ทำ (no acts) ทั้งนี้โดยให้กลุ่มตัวอย่างที่ทำความดี ได้กระทำความดีทุกวัน ติดต่อกัน 10 วัน และให้กลุ่มตัวอย่างที่กระทำสิ่งใหม่ๆ ได้ทำสิ่งใหม่ๆ ทุกวันติดต่อกัน 10 วัน แล้ววัดระดับความพึงพอใจในชีวิตด้วย 5-item Satisfaction with Life Scale (Diener et al., 1985) Buchanan & Bardi (2010) พบว่า ผู้ที่ทำความดีมีความสุขมากกว่ากลุ่มที่ไม่ทำ และผู้ที่ทำความดีต่อวันบ่อยครั้งกว่าจะมีความสุขในระดับที่สูงกว่า เช่นเดียวกับ ผลการศึกษาของ Lyubomirsky et al. (2005) ซึ่งพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ทำความดี 5 ครั้งต่อวัน ทุกๆ สัปดาห์ จะมีความสุขเพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ทำความดี 5 ครั้งต่อสัปดาห์

นอกจากนี้ ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ทำสิ่งใหม่ๆ จะมีความสุขมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ไม่ทำสิ่งใหม่ๆ

จากงานศึกษาวิจัยของนักวิชาการชาวไทย พบว่า ขนิษฐา กาญจนรังสินนท์ และคณะ (2554) ได้ระบุลักษณะของการให้ที่ทำให้ผู้ให้และผู้รับมีความสุขไว้ดังนี้

1) การให้ที่ผู้รับนำไปใช้ต่อ ซึ่งอาจเป็นการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันหรือใช้ผลิตเป็นสินค้าออกจำหน่าย ก็ล้วนแต่ทำให้ผู้ให้มีความสุขทั้งสิ้น ยิ่งถ้าสามารถทำให้ผู้รับมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีอาชีพ มีรายได้ ผู้ให้ยิ่งมีความสุขมากขึ้น ดังนั้นผู้ให้ก็ต้องดูว่าคำแนะนำหรือความรู้แบบใดควรจะให้ใคร อาจดูไปถึงศักยภาพและความพร้อมของผู้รับ เพราะถ้าให้ไปอย่างไม่เหมาะสม ผู้รับก็ไม่สามารถนำไปปรับใช้ได้ ผู้รับก็ไม่มีความสุข ผู้ให้ก็ไม่มีมีความสุขเช่นกัน

2) การให้ที่ทำให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี ความจริงแล้วผู้นิยมประโยชน์สุขไม่นิยมการให้เพื่อการสงเคราะห์ เพราะเห็นว่าเป็นการช่วยที่ไม่ยั่งยืน แต่บางครั้งก็จำเป็นต้องให้ การให้แบบสงเคราะห์ควรให้เป็นการชั่วคราว แล้วหาทางปรับเปลี่ยนให้ผู้รับสามารถพึ่งตนเองได้โดยไม่ต้องขอความช่วยเหลือจากใครต่อไป เมื่อผู้รับสามารถพึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่งแล้วผู้ให้ก็มีความสุข

3) การให้ในสิ่งที่ตรงตามความต้องการ/ความจำเป็นของผู้รับ การให้ที่ทำให้ผู้รับมีความสุขก็คือ ให้ในสิ่งที่เขากำลังต้องการ เพราะนั่นจะทำให้เป็นการให้ที่ไม่สูญเปล่า บางคนอาจมองว่า การให้ต้องให้สมกับฐานะของผู้รับ แต่สำหรับผู้นิยมประโยชน์สุขพิจารณาที่ความจำเป็นใช้ประโยชน์จากสิ่งที่ได้รับเป็นสำคัญ เช่น การให้เงินช่วยงาน ถ้าฐานะไม่ดีจำเป็นต้องใช้เงินก็จะให้เงินช่วยมากกว่าคนที่ฐานะดี เป็นต้น

4) การให้ที่ไม่ทำให้ผู้ให้อยู่เหนือผู้รับ การให้ที่ทำให้ผู้ให้อยู่เหนือผู้รับ คือ การให้ที่ต้องมีการอ้างเรื่องของบุญคุณของผู้ให้ที่มีต่อผู้รับ ซึ่งผู้รับต้องตอบแทน การให้แบบนี้ทำให้ผู้รับไม่มีความสุข ดังนั้นการให้ที่ทำให้ผู้รับมีความสุขก็คือ การให้ที่ไม่พูดถึงเรื่องของบุญคุณ ผู้รับอาจรู้สึกไปเองว่าผู้ให้มีบุญคุณกับตน แต่ผู้ให้ต้องไม่เรียกร้องหรือแม้แต่แสดงให้เห็นว่าการให้ของตนเป็นเรื่องยิ่งใหญ่แต่อย่างใด

5) ให้สิ่งที่มีค่าและเป็นประโยชน์ ความรู้ ประสบการณ์ วิชาการสาระต่างๆ เป็นสิ่งที่มีค่ามากกว่าเงินทองวัตถุสิ่งของ การให้เงินทองแม้ในขณะที่ผู้รับจะมีความสุข แต่ผู้ให้ไม่เคยมีความสุขเลย เมื่อเงินทองหมดผู้รับก็จะกลับมาทุกข์เหมือนเดิม ยิ่งไปกว่านั้น ถ้าการให้เป็นการให้ยืม ผลที่ตามมาก็นำมาซึ่งความทุกข์ ในขณะที่ความรู้ ประสบการณ์ วิชาการสาระต่างๆ เป็นสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้รับมากกว่า

อย่างไรก็ตาม การให้และทำประโยชน์ที่ทำให้ผู้ให้และผู้รับระดับชุมชนเป็นสุข ส่วนใหญ่เหมือนกันกับระดับปัจเจก จะมีลักษณะแตกต่างไปจากระดับปัจเจกเพียงเรื่องเดียว กล่าวคือ การให้ในระดับปัจเจกบุคคลที่ผู้ให้และผู้รับไม่เป็นสุข คือ การให้ประเภทสงเคราะห์ และการให้คำสั่งสอนที่เป็นการมุ่งให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเป็นรายปัจเจก ซึ่งผู้ให้รายปัจเจกไม่กล้าให้ ด้วยเกรงว่าจะทำให้ผู้รับรู้สึกต่ำต้อยอับอาย แต่ถ้าเป็นการให้ระดับชุมชน เช่น การดูแลคนยากจน คนชรา หรือผู้ด้อยโอกาส หรือมีกฎกติกาเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ เป็นเรื่อง que ผู้ให้และผู้รับยอมรับได้ โดยไม่ถือว่าผู้ให้อยู่เหนือผู้รับแต่อย่างใด

8. การให้เพื่อสังคม (philanthropy)

Philanthropy ได้ถูกจัดให้เป็นรูปแบบหนึ่งของการปฏิสัมพันธ์หรือการมีส่วนร่วม (participation) ในสังคม และเป็นรูปแบบที่เป็นทางการประเภทหนึ่งของพฤติกรรมสนับสนุนสังคม (prosocial behavior) (Bekkers & Wiepking, 2011) philanthropy นั้นเป็นคำที่มีรากศัพท์ดั้งเดิมมาจากภาษากรีก-ลาติน โดยพื้นฐานหมายถึงความรักที่มีต่อเพื่อนมนุษย์ (Boulding, 1962; เครือข่ายอาสาสมัครเยาวชนเพื่อชนบทและสังคม (TRN), ม.ป.ป.) ใน วง วิ ชา ก ร ส มั ย ไห ม่ philanthropy ได้ถูกนิยามไปหลากหลาย แต่ค่อนข้างใกล้เคียงกัน ทั้งนี้ Martin (1994) ได้สรุปไว้ว่า philanthropy และ voluntary service¹ (อาจแปลเป็นไทยได้ว่า กิจกรรมอาสาเพื่อบริการสังคม) เป็นคำที่สามารถใช้แทนกันได้ และมีนิยามว่า

“It’s all forms of voluntary private giving for public purposes.” ซึ่งแปลได้ว่า philanthropy หมายถึงการให้โดยสมัครใจส่วนตัว เพื่อเป็นประโยชน์แก่สาธารณะทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็น สิ่งของ เงินทอง เวลา โดยวัตถุประสงค์เพื่อมนุษยธรรม เป็นไปตามประเพณีวัฒนธรรม คำสั่งสอนของลัทธิ/ศาสนา เพื่อประโยชน์ของชุมชน สิ่งแวดล้อม หรือ ความช่วยเหลืออื่นๆ

¹ Voluntary service is understood as being part of voluntary activities and is characterized by the following additional aspects: fixed period (no matter if short or long-term), clear objectives, contents and tasks, structure and framework, appropriate support, legal and social protection defined by European Commission: Communication from the Commission to the Council, COM (2004) 337 - 30.4.2004: Proposed common objectives for voluntary activities among young people in response to the Council Resolution of 27 June 2002 regarding the framework of European cooperation in the youth field.

ในภาษาไทย มีการใช้คำว่า philanthropy อย่างหลากหลาย เช่น “การให้เพื่อส่วนรวม” (เครือข่ายอาสาสมัครเยาวชนเพื่อชนบทและสังคม (TRN), มปป.) “การบริจาคเพื่อสาธารณะกุศล” (วิทยากร เชียงกูล, 2550) “การสาธารณประโยชน์” (จรี วิจิตรวาทการ, 2545) และ “การให้เพื่อสังคม” (เครือข่ายอาสาสมัครเยาวชนเพื่อชนบทและสังคม (TRN), มปป.)

นอกจากกิจกรรมอาสาเพื่อบริการสังคม (voluntary service) แล้ว ยังมีคำที่ใช้แทนกันได้ อย่างแพร่หลายอีกคำหนึ่งคือ charitable giving (การให้เพื่อสาธารณะกุศล) (Bekkers & Wiepking, 2011) ซึ่งถึงแม้ว่าจะสามารถใช้แทนกันได้ แต่ก็มี ความแตกต่างกันเล็กน้อย กล่าวคือ การให้เพื่อสังคม (philanthropy) นั้นจะเน้นการให้ที่เป็นรากเหง้า ที่มาของปัญหา ในขณะที่การให้เพื่อสาธารณะกุศล (charitable giving) จะเป็นการให้เพื่อแก้ไขปัญหา เฉพาะหน้า ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นการให้ในรูปแบบ ที่เป็นเงินหรือสิ่งของบริจาค เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น จะขอยกตัวอย่างโดยเปรียบเทียบจากกรณี การให้ ปลาแก่คนหิวโหย คือ charitable giving ส่วนการ สอนให้รู้จักวิธีหาปลา คือ philanthropy

หากมองในมิติทางเศรษฐศาสตร์ การให้ เพื่อสังคม หรือการทำความดีต่อผู้อื่นถือเป็นการ สร้างความสุขพื้นฐานประการหนึ่ง ซึ่งมีได้เกิดจาก การบริโภค อีกทั้งแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์กระแส หลักในยุคหลังนั้น เห็นว่าการให้คือ กิจกรรมหนึ่งซึ่ง ช่วยมนุษย์ให้นำความพึงพอใจของผู้อื่นมาใส่ไว้ใน สมการหรือบัญชีความสุขของตนเอง เมื่อสมาชิกใน สังคมมีการปฏิบัติต่อกันโดยการให้ซึ่งกันและกัน อย่างต่อเนื่อง เป็นทั้งผู้รับและผู้ให้ การให้จะ กลายเป็นส่วนสำคัญของการก่อให้เกิดความสัมพันธ์ อย่างสมานฉันท์ในสังคม (เครือข่ายอาสาสมัคร เยาวชนเพื่อชนบทและสังคม (TRN), มปป.)

การให้เพื่อสังคมรูปแบบหนึ่งที่เป็นที่รู้จักกัน แพร่หลายได้แก่ corporate philanthropy หรือ การให้ความช่วยเหลือจากภาคธุรกิจ หรือการ บริจาคเพื่อการกุศลของภาคธุรกิจ ซึ่ง Kotler & Lee (2008) ได้ระบุว่าเป็นหนึ่งในเจ็ดของกิจกรรม บรรษัทภิบาล (corporate social responsibility: CSR)¹ Bekker & Wiepking (2011) ได้ทบทวน วรรณกรรมและรวบรวมปัจจัยที่มีความสำคัญในการ ขับเคลื่อนการให้เพื่อสังคม ไว้ 8 ด้านด้วยกัน ได้แก่ 1) การตระหนักถึงความต้องการการสนับสนุน (awareness of need for support) 2) การร้องขอ/ ชักชวน (solicitation) 3) ต้นทุนและผลตอบแทน (material costs and benefits) 4) ประโยชน์ส่วนรวม (altruism) 5) ชื่อเสียง (reputation) 6) ประโยชน์ ในเชิงจิตวิทยา (psychological benefits) 7) คุณค่า (values) และ 8) ประสิทธิภาพ (efficacy) ซึ่งใน ระยะหลังมานี้มีการให้ความสนใจมากขึ้นว่า ทำ อย่่างไรการบริจาคเพื่อการกุศลของภาคธุรกิจจะ สามารถช่วยพัฒนาสังคมได้อย่างเต็มที่ จึงได้ให้ ความสำคัญกับ strategic (corporate) philanthropy มากขึ้น ซึ่งจะเป็นการมุ่งเป้าหมายการบริจาคหรือ การให้ที่เกิดประโยชน์แก่วงกว้างมากขึ้น

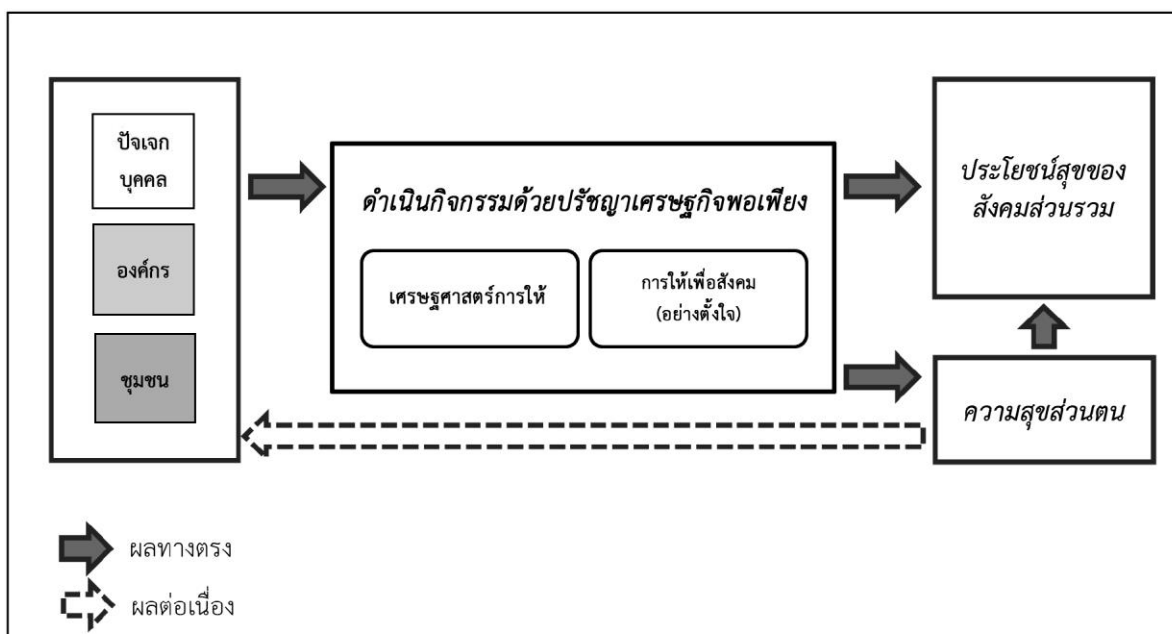
¹ การให้เพื่อสังคมในส่วนของภาคธุรกิจ ซึ่งอยู่ในรูปแบบของการ รับผิดชอบของธุรกิจต่อสังคม หรือ CSR นั้น แบ่งได้เป็น 2 มิติ คือมิติ ภายในองค์กร และมิติภายนอกองค์กร ซึ่งมิติภายใน ประกอบไปด้วย (1) การจัดการทรัพยากรมนุษย์อย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม (2) สุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน (3) การปรับตัวต่อความ เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง (4) การจัดการ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในองค์กร (5) บรรษัทภิบาลและความ โปร่งใสในการดำเนินกิจการ ส่วนมิติภายนอกองค์กรนั้น จะประกอบ ไปด้วย (1) การจัดการกับ supplier และหุ้นส่วนทางธุรกิจ (partners) ที่รับผิดชอบต่อสังคม (2) การดูแลผู้บริโภค (3) ความ รับผิดชอบต่อชุมชนใกล้เคียง (4) ความรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวม และ (5) ความรับผิดชอบต่อโลก

สรุปข้อค้นพบ

จากนิยามและแนวคิดเกี่ยวกับประโยชน์สุขที่ถูกกล่าวถึงไว้ในงานวิจัยที่ผ่านมา ผนวกกับความเชื่อมโยงระหว่างประโยชน์สุข เศรษฐกิจพอเพียง และเศรษฐศาสตร์การให้ รวมถึงนิยามและแนวคิดการให้เพื่อสังคม เมื่อนำมาสังเคราะห์และประมวลเข้าด้วยกันแล้ว สามารถแสดงความสัมพันธ์ได้ดังภาพประกอบที่ 2 ว่าการที่ปัจเจกบุคคล ซึ่งดำเนินชีวิตด้วยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงหรือมีการให้ในระดับสูง จะนำไปสู่การมีความสุขส่วนตัว หรืออาจจะเรียกว่าประโยชน์สุขส่วนตัว (ซึ่งรวมความถึงความสุข ความพึงพอใจในชีวิต และความอยู่ดีเชิงอัตวิสัย) พร้อมกับการได้ประโยชน์สุขส่วนรวม นอกจากนี้การที่ปัจเจกมีความสุขส่วนตัวแล้ว จะมีกำลังใจที่อยากทำประโยชน์ด้วยการให้แก่บุคคลและสังคมมากขึ้น ในที่สุดแล้วจะก่อให้เกิดประโยชน์สุขของสังคมส่วนรวม

ผลจากการศึกษานี้ จึงนำไปสู่ข้อสรุปที่ว่า “ประโยชน์สุข” หรือ “intended giving benefit” คือ “ประโยชน์ที่ผู้อื่นได้รับจากการช่วยเหลือและแบ่งปัน และการทำงานเพื่อส่วนรวมให้เกิดประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม โดยที่การให้และสร้างประโยชน์เป็นไปอย่างตั้งใจ เล็งเห็นประโยชน์ของผู้รับและสังคมเป็นเป้าหมาย ซึ่งผู้ให้จะมีความสุขเป็นประโยชน์ส่วนตนด้วยเช่นกัน”

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า ประโยชน์สุข คือ ความสุขเชิงสังคมที่เกิดจากการให้โดยตั้งใจ (social happiness through intended giving) กล่าวคือ เมื่อเกิดการให้โดยตั้งใจแล้ว ทำให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์และมีความสุข ผู้ให้ก็จะมีความสุขจากการให้/ทำประโยชน์ด้วยเช่นกัน ซึ่งการทำประโยชน์ดังกล่าวจะก่อให้เกิดสังคมแห่งความสุขที่คนในสังคมอยากช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เอื้อเพื่อแบ่งปันกัน อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และอยากที่จะเผื่อแผ่ประโยชน์สุขที่ได้รับให้กับผู้อื่นต่อไป

ภาพประกอบที่ 2 ความสัมพันธ์ของการให้ เศรษฐกิจพอเพียง และประโยชน์สุข

ข้อเสนอแนะ

จากการประมวลแนวคิดประโยชน์สุขจากงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่างานวิจัยที่ผ่านมาคำนึงถึงประโยชน์สุขในภาพรวม หรือจากการดำรงตนและการดำเนินชีวิตโดยรวมของปัจเจก การศึกษาประโยชน์สุขในระดับองค์กรพิจารณาการดำเนินการบริหารจัดการโดยคำนึงถึงลูกจ้าง สังคม และชุมชนในภาพกว้าง สวัสดิการและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สิ่งแวดล้อม และการเผื่อแผ่แก่ชุมชน เป็นต้น แต่ไม่พบว่ามีการศึกษาการสร้างประโยชน์สุขขององค์กรหรือปัจเจกในฐานะที่เป็น ผู้บริโภคและผู้ผลิตสินค้า (บริการ) ในทั้งสองมิตินี้ มีกระบวนการที่เชื่อมโยงกับการใช้ทรัพยากรและการสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสิ่งแวดล้อมเท่าที่ผ่านมานี้ มีการประเมินประโยชน์สุขของการผลิตเพียงชั้นเดียวคือ กาญจนา โชคถาวร และคณะ (2557) การศึกษาและวิจัยประโยชน์สุขด้านการผลิตและบริโภคจะชี้ให้เห็นได้ว่าสังคมนั้นๆ ควรแก้ไขปรับปรุงอะไร เพื่อเพิ่มประโยชน์สุขแก่สังคมและผู้คนโดยรวม

ในส่วนการปรับเปลี่ยนแนวคิดของผู้คนในสังคม ให้เห็นถึงความสำคัญของการบรรลุเป้าหมายประโยชน์สุขของส่วนร่วมนั้น นับได้ว่าเป็นโจทย์สำคัญและท้าทาย ว่า ทำอย่างไรที่จะสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนที่มีความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน (self-interest) เป็นที่ตั้ง ในเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม (altruism) มากขึ้นได้ ซึ่งการนำทฤษฎีทางพฤติกรรมศาสตร์ โดยเฉพาะการศึกษาโดยใช้แนวคิดเรื่องจิตลักษณะร่วมกับประโยชน์สุขนั้น ยังไม่พบว่ามีการศึกษาในเรื่องนี้มาก่อน จึงนับว่าเป็นประเด็นวิจัยที่น่าสนใจด้วยเช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

- กนกศักดิ์ แก้วเทพ. (2552). *มรรควิธีเศรษฐศาสตร์การเมือง (3): เศรษฐศาสตร์การให้*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- กาญจนา โชคถาวร, อารี วิบูลย์พงศ์, ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์, นัทธมน ธีระกุล, พิมพ์มล แก้วมณี และพีรพงษ์ ปราบริปู. (2557). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัยคุณค่าการผลิตเพื่อประโยชน์สุขของสังคม: กรณีศึกษาข้าว* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ชนิษฐา กาญจนรังสีนนท์, กาญจนา รอดแก้ว, ประไพ ศิวะสิริวิราศ, พรหมพิริยะ พนาสนธิ์, ศยามล ลัคนาสถิต และรังสรรค์ หังสนาวิน. (2554). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัยประโยชน์สุขจากเศรษฐกิจพอเพียง* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555 - 2559*. กรุงเทพฯ: สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่งจำกัด.
- เครือข่ายอาสาสมัครเยาวชนเพื่อชนบทและสังคม (TRN). มปป. *สู่การให้ที่แตกต่าง รายงานการศึกษาวิจัยรูปแบบ ลักษณะ และกลไกของการให้เพื่อสังคม*. สืบค้นเมื่อ 7 พฤศจิกายน 2554, จาก <http://www.volunteerspirit.org/node/1232>

- จური วิจิตรวาทการ. (2545). *การให้เพื่อสังคมและ
ประชาสังคมในประเทศไทย Overview
of philanthropy and civil society
in Thailand*. กรุงเทพฯ: ศูนย์
สาธารณประโยชน์และประชาสังคม
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชนะพล ชัยทัฬห. (2556). จิตลักษณะตามหลัก
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง องค์การแห่ง
ความพอเพียง ความสุขในการทำงาน
การสนับสนุนองค์การ กับพฤติกรรม
การเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ
กรณีศึกษากรมราชทัณฑ์.
วารสารวิทยบริการ, 24(2), 15-30.
- ดุจเดือน พันธมนานิน และดวงเดือน พันธม
นานิน. (2550). หลักเศรษฐกิจพอเพียง
ในระดับบุคคล: ทฤษฎี และผลการวิจัย
เพื่อสร้างดัชนีในแนวจิตพฤติกรรม
ศาสตร์. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*,
47(1), 27-79.
- ธีระศักดิ์ กำปรรณารักษ์, ทิพย์สุดา เมธิ์พลกุล,
ทัศนิกา เทพสุริยวงศ์ และบุรชัย
อัสวทวี. (2552). บทบาทของแนวคิด
เศรษฐกิจพอเพียงที่มีต่อภาวะจิต
ลักษณะของบุคลากรในองค์การที่
บริหารจัดการโดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจ
พอเพียง. *วารสาร HRintelligence*,
5(1), 3-13.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2542).
เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ (พิมพ์ครั้งที่ 5).
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมล
คีมทอง.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2533).
ชีวิตที่สมบูรณ์ (พิมพ์ครั้งที่ 33).
กรุงเทพฯ: ธรรมะอินทรนงค์.
- ภราดร ปริดาศักดิ์. (2552, 6 เมษายน).
เหตุแห่งปัญหาพิษ: มุมมองของนัก
เศรษฐศาสตร์. *ประชาชาติธุรกิจ*,
32(4094), 38.
- รศรินทร์ เกรย์, วรชัย ทองไทย และ เรวดี
สุวรรณนพเก้า. (2553). *ความสุขเป็น
สากล* (พิมพ์ครั้งที่ 1). นครปฐม:
สถาบันวิจัยประชากร และสังคม
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วลัยพร รัตนเศรษฐ. (2553). การประเมิน
นโยบายสาธารณะด้วยความสุข.
วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 8(3),
1 – 25.
- วิทยากร เชียงกุล. (2550). *อธิบายศัพท์
สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา*. กรุงเทพฯ:
สายธาร.
- สุขสรรค์ กันตะบุตร. (2553). *รายงาน
วิจัยฉบับสมบูรณ์การศึกษาเพื่อพัฒนา
ตัวชี้วัดและกระบวนการมาตรฐานใน
การประเมินองค์กรธุรกิจตามแนว
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง* (รายงาน
ผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เสาวลักษณ์ กิตติประภัสร์, อรณิชา สว่างฟ้า,
กนกพร นิตยนิธิฤทธิ์ และณัฐภรณ์
เลียมจรัสกุล. (2553). *พัฒนาการ
แนวคิดเรื่อง ความสุข ที่เกี่ยวข้องกับ
ประโยชน์สุข และเศรษฐกิจพอเพียง*.
กรุงเทพฯ: เครือข่ายงานวิจัยนานาชาติ
เพื่อสังคมอยู่เย็นเป็นสุข (ไอราห์).
- อภิชัย พันธเสน. (2551). *การวิจัยและ
พัฒนาเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง*.
คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัย

- อุบลราชธานี. สืบค้นเมื่อ 14 สิงหาคม 2555 จาก <http://bsris.swu.ac.th/filenews/53rdbstriapichai.pdf>
- อภิชัย พันธเสน. (2555). การบริหารองค์กรเพื่อความ สุขและประโยชน์สุข. *วารสารบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 1(1), 1 - 5.
- อภิชัย มงคล, วัชนี หัตถพนม, ภัสรา เชษฐโชติศักดิ์. สรรณประภา ชะลอกุล, ละเอียด ปัญโญใหญ่ และสุจริต สุวรรณชีพ. (2544). ความสุขและสุขภาพจิตในบริบทสังคมไทย. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 46(3), 227 - 231.
- อารี วิบูลย์พงศ์ และทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์. (2555). เศรษฐกิจสมดุลใหม่: แนวคิดและยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืน. *วารสารบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 1(1), 19 - 32.
- เอกลักษณ์ สุวรรณการ. (2553). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์การสร้างมาตรฐานความคุ้มค่าเงินตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เอกศักดิ์ ยุกตะนันท์. (2528). การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประโยชน์สุขของปัจเจกบุคคลและประโยชน์สุขของสังคมในทฤษฎีความยุติธรรมของจอห์น สจ๊วต มิลล์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Aknin, L. B., Hamlin, J. K., & Dunn, E. W. (2012). Giving leads to happiness in young children. *PLoS One*, 7(6), e39211.
- Bekkers, R., & Wiepking, P. (2010). A literature review of empirical studies of philanthropy: Eight mechanisms that drive charitable giving. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 40(10), 924-973.
- Boulding, K. E. (1962). *Notes on a Theory of Philanthropy*. Retrieved August, 14, 2013 from <http://www.nber.org/chapters/c1992.pdf>.
- Buchanan, K. E., & Bardi, A. (2010). Acts of kindness and acts of novelty affect life satisfaction. *The Journal of social psychology*, 150(3), 235-237.
- Diener, E. (2000). Subjective well-being: The science of happiness and a proposal for a national index. *American psychologist*, 55(1), 34.
- Diener, E. (2006). Guidelines for national indicators of subjective well-being and ill-being. *Applied Research in Quality of Life*, 1(2), 151-157.
- Diener, E., Emmons, R., Larsen, R. J. & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49, 71-75.
- Dunn, E. W., Aknin, L. B., & Norton, M. I. (2008). Spending money on others promotes happiness. *Science*, 319(5870), 1687-1688.

- Communication from the Commission to the Council, Follow-up to the White Paper on a New Impetus for European Youth. Proposed common objectives for the participation and information of young people, in response to the Council Resolution of 27 June 2002 regarding the framework of European cooperation in the youth field, COM(2004) 337 final, of 30 April 2004. Retrieved August, 14, 2013 from http://pjp-eu.coe.int/documents/1017981/1668257/EC_com2004_337_en.pdf/dba8c7b5-a051-4053-bb67-bc75629c29d1.
- Helliwell, J. F., & Barrington-Leigh, C. P. (2010). Viewpoint: Measuring and understanding subjective well-being. *Canadian Journal of Economics/Revue canadienne d'économique*, 43(3), 729-753.
- Kolm, S. C. (2006). Reciprocity: its scope, rationales, and consequences. *Handbook of the economics of giving, altruism and reciprocity*, 1, 371-541.
- Kotler, P., & Lee, N. (2008). *Corporate social responsibility: Doing the most good for your company and your cause*. NJ: John Wiley & Sons.
- Lyubomirsky, S., Sheldon, K. M., & Schkade, D. (2005). Pursuing happiness: The architecture of sustainable change. *Review of General Psychology*, 9, 111-131.
- Martin, M. W. (1994). *Virtuous giving: Philanthropy, voluntary service, and caring*. Bloomington, IN: Indiana University Press.
- OECD (2013), *OECD Guidelines on Measuring Subjective Well-Being*. Retrieved August, 14, 2013, from <http://dx.doi.org/10.1787/9789264191655-en>